

[Accueil](#)[Revenir à l'accueil](#)[Collection](#)[Lettres internationales envoyées à Émile Zola](#)[Collection Pays-Bas \(Lettres en français à Émile Zola\)](#)[Item](#)[Lettre de J. Haring à Émile Zola du 16 février 1898](#)

Lettre de J. Haring à Émile Zola du 16 février 1898

Auteur(s) : Haring, J.

Les folios

En passant la souris sur une vignette, le titre de l'image apparaît.

3 Fichier(s)

Les mots clés

[affaire Dreyfus](#), [Journalisme](#)

Relations

Ce document n'a pas de relation indiquée avec un autre document du projet.□

Présentation

GenreCorrespondance

Date d'envoi[1898-02-16](#)

AdresseUtrecht

Description & Analyse

DescriptionLettre d'un professeur de calligraphie. Envoie un article de presse.

Information générales

Langue[Français](#)

CotePBA HARING 1898_02_16

Éléments codicologiques

- Un bifeuillet original.
- Un imprimé original.

SourceCollection famille Émile-Zola

Informations éditoriales

Éditeur de la fiche Centre d'Étude sur Zola et le Naturalisme & Institut des textes et manuscrits modernes, CNRS-ENS ; projet EMAN (CNRS-ENS-Sorbonne Nouvelle).

Mentions légales

- Fiche : Centre d'Études sur Zola et le Naturalisme & Institut des textes et manuscrits modernes, CNRS-ENS ; projet EMAN (CNRS-ENS-Sorbonne Nouvelle). Licence Creative Commons Attribution - Partage à l'Identique 3.0 (CC BY-SA 3.0 FR).
- Image : Document reproduit avec l'aimable autorisation des ayants droit d'Émile Zola. Toute reproduction du document est interdite sans autorisation des ayants droit. Les demandes peuvent se faire à l'aide du formulaire de contact.

Contributeur(s) Macke, Jean-Sébastien (édition scientifique)

Notice créée par [Jean-Sébastien Macke](#) Notice créée le 09/11/2019 Dernière modification le 21/08/2020

Utrecht, 16 Février 1898.

Monsieur

En sujet d'un fac-similé du bordereau comme aussi des manuscrits de Dreyfus et d'Esterhazy, publiés dans un journal paraissant à Utrecht, je les ai volontairement examinés et comparés l'un à l'autre et quoique bien des embarras soient assujettis à une telle recherche vu qu'ils sont toujours des copies, cependant assez de marques restaient pour moi de distinguer ces trois manuscrits l'un de l'autre. J'en ai publié dans le journal d'Utrecht le 30ème Janvier 1898 un rapport, que j'ai l'honneur de vous, Monsieur présenter.

Monsieur j'ai l'honneur avec estime d'être votre serviteur

J. Haring
Professeur diplômé de calligraphie
Enseignement secondaire

Over de stukken in de Dreyfus-zaak.

Hoezeer de zaak van den verbannen Dreyfus allerwege de aandacht trekt, bleek ons wederom uit onderstaand ingezonden rapport van onzen bekwanen en

verdienstlijken stadgenoot, den calligraaf en kunstschrijver J. Haring.

Wij laten het belangwekkende rapport hier in zijn geheel volgen en verwijzen tevens naar de behandeling dezer zelfde kwestie in ons overzicht.

In dat rapport zegt den heer Haring o. a.:

Na een zeer nauwkeurig onderzoek staat ook bij mijde overtuiging vast, dat 't handschrift van Dreyfus en Esterhazy merkbaar verschilt met dat van 't borderel, al hebben in deze drie handschriften enkele letters met elkaar veel overeenkomst, wat volstrekt nog geen bewijs van schuld behoort te zijn daar dit zeer dikwijls wordt aangetroffen.

In 't rapport der experts, waaronder er zijn, die wegens hunne graphologische kennis zeer beroemd zijn, wordt verklaard dat Dreyfus de schrijver van 't borderel niet kan zijn. Hoe kunnen zij dat weten? zoo vraag ik mij af. Zijn zij bekend met de calligraphische vaardigheid van den verbannene? Juridisch blijft de belangwekkende vraag:

1e. Heeft Dreyfus zelf de brief geschreven? Op deze vraag zal zekerlijk niemand natuurlijk een beter antwoord kunnen geven dan de schuldige zelf. En zoo Dreyfus 't gedaan heeft, zou hij dit zeker niet bekend hebben.

2e. Komt 't handschrift met dat van 't borderel overeen? Zoo ja, dan is dit voor zeker nog geen overtuigend bewijs daar toch ook in Frankrijk wel calligraphen gevonden worden die een handschrift kunnen nabootsen.

Voor een zeer concintieus geval kwamen dan ook de graphologen te staan, daar toch van hun rapport alles afhangt. Van een nabootsing, verdraaiing van de hand kan mijns inziens geen sprake zijn. Het schrift is van 't begin tot 't einde te vast, te eenvormig. Want was 't een imitatie, dan zouden er wel zooals steeds 't geval is, kenmerken zijn waardoor de schrijver meestal in den val loopt. Zoo is b.v.b. in de drie handschriften de schrijfhoek zeer verschillend. Bij Dreyfus zijn de open uitgangen beneden de lijn kloeker en breeder omgehaald dan in 't borderel en van Esterhazy. Daar zijn zij in 't algemeen veel magerder en daarenboven in 't borderel nog korter.

De open ophalen boven de lijn hebben daarentegen bij allen bijna dezelfde overeenkomst terwijl die bij Esterhazy iets langer zijn. De stompe neerhalen der p. komen bij Dreyfus en Esterhazy vrij wel overeen in lengte, toch dragen deze bij Dreyfus een geheel ander karakter en beginnen zij bevendien met een aanloop. Bij 't borderel zijn ze evenwel weer korter.

Opmerkelijk is de overeenkomst der streep door de t in 't borderel en het schrift van Dreyfus daar bij beide de streep van beneden naar boven wordt doorgehaald. Toch is hier bij een oplettend oog verschil op te merken, daar enkele dezer letters in 't schrift bij Dreyfus met een aanloop beginnen. Dit juist komt in 't borderel en ook bij Esterhazy niet voor. Bij den laatsten loont de streep door de t van boven naar beneden terwijl de letter ook bevendien nog langer is.

Over de hoofdletters valt weinig te zeggen daar er in 't borderel 66n enkele voorkomt, n.l. de S., doch verspreik ik die met 't handschrift van Dreyfus dan is er weinig onderscheid te maken. Niettegenstaande dit zou ik niet gaarne eene verklaring onder eede durven afleggen dat Dreyfus de schrijver van 't borderel is.

J. HARING.